

Princo ir elgetos gimimas

1

SKYRIUS

Šešiolikto amžiaus antrojo ketvirčio pabaigoje senajame Londono mieste vieną rudens dieną vargingoje Kenčių šeimoje gimė jai nereikalingas berniukas. Tą pačią dieną turtingoje Tiudorų šeimoje gimė kitas berniukas, šis buvo reikalingas ne tik savo šeimai, bet ir visai šaliai. Anglija taip ilgai jo laukė, troško ir karštai meldė Dievą, kad, berniukui pagaliau gimus, angliai kone pašėlo iš džiaugsmo. Vargiai pažįstami žmonės gatvėse glėbesčiavosi, bučiavosi ir verkė. Visi metė darbus ir ėmė švęsti: kilmingieji ir prastuomenė, turtuoliai ir vargšai, visi puotavo, šoko, dainavo ir kaip reikiant apgirto. Linksmybės truko kelias dienas ir naktis. Dienomis Londonas atrodė labai gražiai: nuo visų balkonų ir stogų smagiai plevėsavo ryškiaspalvės vėliavos, o gatvėmis žygiavo iškilmingos eisenos. Naktimis irgi netrūko reginių: visose gatvių sankryžose liepsnojo didžiuliai laužai, aplink juos linksminosi būriai pramogautojų. Visa Anglija kalbėjo tik apie naujagimį Velso prinčą* Eduardą Tiudorą, kuris

* Anglijos karaliaus įpėdinį. (Vert. past.)

gulėjo šilkiniuose ir atlasiniuose vystykluose nė neįtardamas apie kilusį džiaugsmingą sujudimą ir nenutuokdamas, kad jį prižiūri ir saugo įžymūs didikai. Princui tai buvo nė motais. Tačiau niekas, išskyrus elgetų šeimą, kuriai kūdikio gimimas sukėlė daug rūpesčių, nekalbėjo apie kitą berniuką, Tomą Kentį, suvystytą į varganus skudurus.

Tomo vaikystė

2
SKYRIUS

Praleiskime keletą metų.

Londonas gyvavo jau tūkstantį penkis šimtus metų ir tais laikais buvo tikras didmiestis. Jame buvo šimtas tūkstančių gyventojų, nors kai kas mano, kad dvigubai daugiau. Miesto gatvės buvo ankštos, vingrios ir nešvarios, ypač toje dalyje prie tilto, kur gyveno Tomas Kentis. Namai čia rėsti mediniai, antri aukštai išsikišę virš pirmųjų, o tretį – atkišę alkūnes toli virš antrųjų. Kuo aukštesni buvo namai, tuo jie platėjo. Namai statyti iš tvirtų, kryžmai sudėtų medinių atramų, tarpus užpildant tvirtomis medžiagomis ir užtinkuojant. Atramos būdavo dažomos pagal šeimnininko skonį raudonai, mėlynai arba juodai, dėl to atrodė labai gražiai. Jų langai buvo maži, iš smulkių rombinių stikliukų su vyriais tarsis durys, ir atsiverdavo į lauko pusę.

Namas, kuriame gyveno Tomo tėvas, stovėjo už Puding Leino, dvokiančiame siaurame akligatvyje, vadinamame Atmatų Kiemu. Namas buvo mažas, sunykęs, sukiuzęs, bet sausakimšas labai neturtingų žmonių. Kenčių šeima nuomojosi kambarį trečiame aukšte. Motina su tėvu turėjo kažką panašaus į lovą, stovinčią

kampe, bet Tomas, jo močiutė ir dvi seserys, Betė ir Nana, tokių suvaržymų nepatyrė, jiems priklausė visos grindys ir jie galėjo gulti kur panorėję, turėdami vienos ar dviejų antklodžių likučius ir truputį senų, purvinų šiaudų, bet vargu ar visa tai galima pavadinti patalais, nes ryte viskas būdavo suverčiama į bendrą krūvą ir vakare kiekvienas iš jos pasiimdavo ką panorėjęs.

Penkiolikmetės dvynės Betė ir Nana buvo geraširdės, purvinos, apsitaisiusios skarmalais ir visai nemokytos mergaitės. Tokia buvo ir jų motina. Tačiau tėvas su močiute – jau tikra nedorėlių pora: kur tik gavę, jie prisigerdavo, o tada mušdavosi tarpusavyje ar su tuo, kas pasipainiodavo po ranka. Girti ar blaivūs, tėvas su močiute nuolat keikdavosi ir piktžodžiaudavo. Džonas Kentis buvo vagis, o jo motina elgeta. Jie ir vaikus išmokė elgetauti, bet nepajėgė paversti jų vagimis. Vis dėlto tame name, vagių ir elgetų lindynėje, gyveno žmogus, kuris nepriklausė šiam bjauriam tuntuui. Tai buvo senas geras kunigas, kurį karalius, skyręs kelių fardingų* pensiją, kadaise išmetė į gatvę. Kunigas dažnai parsivesdavo vaikus pas save ir slapčia mokė juos meilės gėriui. Tėvas Endrius pamokė Tomą lotynų kalbos, o dar – skaityti ir rašyti. Kunigas to būtų išmokęs ir mergaites, bet šios bijojo, kad draugės ims tyčiotis, nepakęsdamos keisto jų išsilavinimo.

Visas Atmatų Kiemas buvo toks pat širšių lizdas kaip ir Kenčių gyvenamas namas. Kasnakt čia būdavo girtaujama, baramasi ir mušamasi beveik iki ryto. Atmatų Kieme praskelta galva nekėlė nuostabos taip pat, kaip ir nuolatinis alkis. Vis dėlto mažasis Tomas nesijautė nelaimingas. Jam buvo sunku, bet jis to

* Fardingas – smulkiausia moneta. (Vert. past.)

Atmatų Kiemas

nesuvokė, nes taip gyveno visi Atmatų Kiemo vaikai, ir Tomas manė, kad kitaip nė nebūna. Vakare grįždamas namo tuščiomis rankomis Tomas žinodavo, kad jį iškeiks ir primuš tėvas, paskui tą patį, tik dar smarkiau, padarys bjaurioji močiutė, o gilią naktį prie jo tyliai prislinks išalkusi motina ir vogčiomis atkiš kokią apgailėtiną plutelę ar maisto likučių, kuriuos, pati kęsdama badą, išsaugodavo Tomui, nors vyras ne kartą ją jau buvo nutvėręs ir už tokį išdavikišką elgesį skaudžiai sumušęs.

Ne, Tomo gyvenimas buvo visai neblogas, ypač vasarą. Berniukas prašydavo išmaldos tik tiek, kad išsigelbėtų nuo tėvo, nes elgetauti draudžiantys įstatymai buvo griežti, o bausmės – sunkios. Todėl daug laiko Tomas praleisdavo klausydamasis senų gražių gerojo kunigo Endriaus pasakų ir legendų apie milžinus ir fėjas, nykštukus ir džinus, užkeiktas pilis ir didžius karalius bei princus. Tomo galva buvo pilna tų nuostabių dalykų ir dažnai naktį, gulėdamas tamsoje ant saujos bjaurių šiaudų, pavargęs, alkanas ir kęsdamas sumušimų skausmą, jis imdavo svajoti ir netrukus pamiršdavo visas skriaudas ir kančias, vaizduotėje matydamas žavingą kokio išlepinto princo gyvenimą karališkuose rūmuose. Tomą ėmė nuolat persekioti vienas troškimas – savo akimis išvysti tikrą prinčą. Kartą berniukas papasakojo apie tai bičiuliams iš Atmatų Kiemo, bet šie taip negailestingai jį išjuokė ir išsityčiojo, kad Tomas daugiau niekam nebeprasitarė apie savo svajones.

Tomas dažnai skaitydavo senas kunigo knygas ir prašydavo, kad jis paaiškintų jų prasmę ar papasakotų ką nors plačiau. Laikui bėgant svajos ir perskaitytos knygos pakeitė patį Tomą. Žmonės berniuko svajonėse buvo tokie gražūs, kad jis ėmė bjaurėtis savo skurdžiais drabužiais ir purvu, panoro būti švarus ir

padoriau apsirengęs. Jis ir toliau su malonumu žaidė purve, bet, užuot maudęsis Temzėje vien dėl smagumo, ėmė branginti šias progas ir dėl galimybės nusiprausti bei apsišvarinti.

Čipsaide prie gegužės stulpo* ar mugėse Tomas visada pamatydavo ką nors įdomaus. Kartais jam su kitais Londono gyventojais pasitaikydavo išvysti karinę eiseną, kai sausuma ar upe į Tauerio kalėjimą būdavo gabenamas koks nelaimingas garsus didikas. Vieną vasaros dieną Tomas matė, kaip Smitfilde ant laužo su dar trimis žmonėmis buvo sudeginta vargšė Ana Askju**, ir girdėjo, kad buvęs vyskupas sakė pamokslą, tik jį Tomas praleido pro ausis. Taip, apskritai Tomo gyvenimas buvo gan įvairus ir malonus.

Ilgainiui apie karalių gyvenimą perskaitytos knygos ir svajonės taip paveikė Tomą, kad jis nesąmoningai ėmė *vaizduoti* prinčą. Berniukas pradėjo taip neįprastai iškilmingai bei rafinuotai kalbėti ir elgtis, kad kėlė didelį draugų susižavėjimą ir juoką. Tačiau Tomo įtaka bičiuliams pradėjo vis labiau augti ir netrukus berniukai jau ėmė žvelgti į jį su nuostaba ir pagarbia baime, kaip į viršesnę būtybę. Atrodė, kad Tomas tiek daug žino! Kad jis gali padaryti ir papasakoti tiek nuostabių dalykų! Kad jis toks išmintingas ir mokytas! Draugai apie Tomo žodžius ir poelgius papasakodavo vyresniems, todėl ir jie ėmė aptarinėti Tomą Kentį ir manyti jį esant nepaprastai gabų bei išskirtinį. Susidūrę su keblumais suaugusieji kreipdavosi į Tomą ir neretai būdavo nustebinti

* Gegužės stulpas – aukštas gėlėmis ir spalvotomis juostelėmis puoštas stulpas, apie kurį šokama per vasaros pradžios šventę. (Vert. past.)

** Ana Askju (1521–1546) – protestantė, paskelbta eretike ir sudeginta. (Vert. past.)

jo nuovokos ir išmintingų sprendimų. Visiems pažįstamiems Tomas tapo didvyriu, tik jo paties šeima visiškai nežvelgė, kuo gi jis ypatingas.

Po kurio laiko Tomas net subūrė asmeninį „karališkąjį dvarą“! Jis buvo princas, o artimiausi jo draugai – asmens sargybieniai, dvariškiai, vyriausieji arklainai, palydos lordai ir ledi, karališkosios šeimos nariai. Tariamą princą jie kasdien sutikdavo su įmantriomis ceremonijomis, kurias Tomas pasiskolino iš savo romantiškų skaitinių. Karaliaus taryba kasdien svarstydavo svarbius tariamos karalystės reikalus, o jo didenybė tariamas princas žarstė įsakymus įsivaizduojamoms kariuomenėms, laivynams ir užjūrio vietininkams.

Vėliau skarmaluotas Tomas eidavo elgetauti ir maldauti kelių fartingų, grauždavo sausą plutą, kęsdavo įprastus smūgius ir smurtą, o tada guldavosi ant saujos dvokiančių šiaudų ir vėl pakęsdavo svajose apie savo tuščią didybę.

Tačiau troškimas nors kartą pamatyti tikrą princą stiprėjo diena iš dienos ir savaitė po savaitės, kol galiausiai užgožė visus kitus norus ir tapo vienintele Tomo gyvenimo aistra.

Vieną sausio dieną, kaip paprastai išėjęs prašyti išmaldos, Tomas valandų valandas liūdnai klaidžiojo aplink Minsing Leiną ir Litl Ist Čipą, basas ir sušalęs. Berniukas dairėsi į smuklių langus ir troško juose išdėliotų bjaurių pyragų su kiauliena ir kitų niekam tikusių patiekalų, nes jam atrodė, kad tai angelams skirti skanumynai. Tiesa, Tomas taip sprendė tik iš kvapo, nes jam niekada neteko jų įsigyti ir paragauti. Dulkė šaltas lietus, oras buvo niūrus, o diena – liūdna. Vakare Tomas grįžo namo toks sulytas, pavargęs ir alkanas, kad net tėvas su močiute pastebėjo

Troško pyrago su kiauliena.

jo beviltišką būklę ir savaip pagailėjo – tik kelis kartus sušėrę, leido gulti. Skausmas, alkis, barnių ir muštynių triukšmas name ilgai neleido berniukui užmigti, bet galiausiai jo mintys nuklydo į tolimas romantiškas šalis ir Tomas užmigo, apsuptas auksu ir brangakmeniais išsipuošusių princų, gyvenančių erdviuose rūmuose, kur tarnai jiems žemai lankstėsi ar tekini bėgdavo vykdyti jų įsakymų. O paskui Tomas kaip paprastai susapnavo, kad *pats* yra princas.

Visą naktį jis mėgavosi savo karališka didybe, ryškioje šviesoje vaikštinėjo tarp didžiųjų lordų ir damų, alsavo nuostabiais kvapais ir mėgavosi žavinga muzika, šypsena ar karališku linktelėjimu atsakydamas į išsipusčiusių dvariškių sveikinimus, kai šie pagarbiai jam lenkdavosi ir traukdavosi į šalį, duodami kelią.

O kai ryte nubudęs Tomas vėl išvydo aplink skurdą, kaip paprastai po tokio sapno, viskas jam pasirodė tūkstantį kartų vargingiau. Pajutęs kartėlį ir sielvartą berniukas pravirko.

Tomas sutinka prinčą

3

SKYRIUS

Tomas atsikėlė alkanas ir nieko nevalgęs išslinko iš namų, paskendęs svajose apie naktį regėtus nuostabius dalykus. Berniukas klajojo gatvėmis beveik nepastebėdamas, kur eina ir kas vyksta aplink. Vieni žmonės jį stumdė, kiti keikė, bet susimąstęs Tomas į nieką nekreipė dėmesio. Pagaliau jis pastebėjo atsidūręs prie Templ Baro vartų, toliau nuo namų šia kryptimi jam niekada nebuvo tekę nueiti. Tomas stabtelėjo ir susimąstė, kur atklydo, bet netrukus vėl paniro į svajones ir nukeliavo už Londono miesto sienų. Tais laikais Strandas nebebuvo kaimo kelias ir jau atrodė panašus į gatvę, nors ir ne visai: iš vienos jo pusėsėjo gan glaudi namų eilė, o iš kitos buvo tik keli prašmatnūs turtingų kilmingųjų rūmai, apsupti erdvių ir gražių valdų, kurios driekėsi iki pat upės. Dabar šių valdų vietoje pristatyta daugybė niūrių pastatų iš plytų ir akmens.

Netrukus Tomas priėjo Čaringo kaimą ir atsisėdo pailsėti po nuostabiu kryžiumi, kurį ankstesniais laikais gedėdamas žmonos pastatė vienas karalius. Paskui berniukas neskubėdamas vėl patraukė ramiu ir gražiu keliu, praėjo pro prašmatnius didžiojo

kardinolo rūmus ir pasuko dar didesnių bei įspūdingesnių Westminsterio rūmų link. Apsidžiaugęs ir nustebeęs Tomas žvelgė į didingus rūmus su plačiais šoniniais flygeliais, į niūrius bastionus ir bokštus, didžiulius akmeninius vartus su paaukuotais virbais, papuoštus milžiniškais granito liūtais ir kitais Anglijos karaliaus valdžios simboliais. Gal pagaliau išsipildys jo svajonė? Juk čia tikrai karaliaus rūmai. Negi jis dabar negalėtų išvysti princo, jeigu tokia būtų Dangaus valia?

Paaukuotų vartų šonuose stovėjo dvi gyvos statulos – pasitempę ir nejudantys didingi sargybiniai, nuo galvos iki kojų apsitaisę spindinčiais plieno šarvais. Pagarbiu atstumu nuo rūmų būriavosi kaimiečiai ir miestelėnai, kurie laukė progos nors akies krašteliu dirstelėti į karališkosios šeimos narius. Puošnios karietos, kuriose sėdėjo puošnūs ponai, lydimi puošnių tarnų, viena po kitos riedėjo pro daugybę kitų puikių vartų į rūmų kiemą ir iš jo.

Vargšas mažasis nuskurėlis Tomas prisiartinio ir ėmė nedrąsiai slinkti pro sargybinius, smarkiai plakančia širdimi ir su vis stiprėjančia viltimi, tik staiga pro paaukuotus virbus jis išvydo tokį reginį, kad vos nesušuko iš džiaugsmo. Anapus tvoros stovėjo berniukas nuo žaidimų ir mankštos gryname ore gerokai įdegusiu veidu, vilkintis puikius šilko ir aksomo drabužius, nusagstytus žėrinčiais brangakmeniais, prie šono pasikabinęs tauriaisiais akmenimis puoštą nedidelį kardą ir durklą. Tas vaikas avėjo dailiais bateliais su raudonais kulnais, o ant galvos turėjo žavią tamsiai raudoną kepuraitę, papuoštą žemyn nukarusiomis plunksnomis, susegtomis sege su dideliu spindinčiu brangakmeniu. Netoliese stovėjo keli puošnūs ponai, be abejo, to berniuko tarnai. Ak! Tai princas, tikras gyvas princas! Negalėjo būti nė

mažiausios abejonės. Pagaliau karščiausia mažojo elgetos malda buvo išklaudyta.

Susijaudinęs Tomas ėmė greitai ir tankiai kvėpuoti, išpūtė akis iš džiaugsmo ir nuostabos. Tą akimirką jį apėmė vienintelis ir viską nustelbiantis troškimas – prieiti arčiau prie princo ir gerai jį apžiūrėti. Nesuvokdamas, ką daro, Tomas priglaudė veidą prie vartų virbų, bet tuoj pat kareivis šiurkščiai jį atplėšė ir taip bloškė šalin, kad berniukas kūliais nusirito į kaimo žiopių ir Londono dykinėtojų minią.

– Valkata, nekaišiok nosies, kur nereikia! – drėbė sargybinis.

Minia šaipėsi ir juokėsi, bet išraudęs jaunasis princas pasipiktinimo kupinomis akimis puolė prie vartų ir sušuko:

– Kaip gali skriausti vargšą berniuką? Kaip drįsti pakelti ranką prieš patį vargingiausią mano tėvo, karaliaus, pavaldinį? Atidaryk vartus ir įleisk jį!

Kad būtumėte matę, kaip permaininga minia nusitraukė kepurės. Kad būtumėte girdėję, kaip susirinkusieji ėmė džiūgauti ir šaukti:

– Tegyvuoja Velso princas!

Kareiviai pagerbė princą ginklu, atidarė vartus ir dar kartą atidavė pagarbą, kai pro šalį plevėsuodamas skarmalais ėjo mažasis Skurdo princas, norėdamas pasisveikinti su Beribės prabangos princu.

Eduardas Tiudoras tarė:

– Atrodai pavargęs ir išalkęs, su tavimi buvo blogai elgiamasi. Eik su manimi.

Pustuzinis patarnautojų šoko į priekį, net nežinau ko, tikriausiai norėdami sukliudyti. Tačiau princas pavarė juos šalin vienu

Ileisk jį!

karališku rankos mostu ir jie iš karto sustingo tarsi daugybė statulų. Eduardas nusivedė Tomą į prabangų rūmų kambarį, kurį pavadino savo kabinetu. Princo įsakymu buvo atnešta tokių valgių, kokių Tomas anksčiau nė matęs nebuvo, tik knygose apie juos skaitė. Taktiškai ir mandagiai, kaip dera tikram princui,

Eduardas išsiuntė tarnus, kad šie savo priekaištingais žvilgsniais nevaržytų jo vargano svečio, tada atsisėdo šalia ir, kol Tomas valgė, ėmė klausinėti:

– Berniuk, kuo tu vardu?

– Tomas Kentis, drįstu pranešti, sere.

– Keistas vardas. Kur gyveni?

– Londone, drįstu pranešti, sere. Atmatų Kieme už Puding Leino.

– Atmatų Kieme! Dar vienas neįprastas pavadinimas. Ar turi tėvus?

– Turiu, sere. Ir močiutę, kurios nemyliu, teatleidžia man Dievas, jei taip negražu kalbėti. Dar turiu ir dvynes seseris, Naną ir Betą.

– Regis, močiutė nelabai tau maloni?

– Drįstu pranešti jūsų šviesybei, kad ji su niekuo nebūna maloni. Močiutė kietaširdė ir visą gyvenimą darė vien pikta.

– Ar ji blogai su tavimi elgiasi?

– Pasitaiko, kad išvengiu mušimo, nes ji miega ar būna visai nusitačiusi, bet išsiblaiviusi lupa mane dar smarkiau.

Piktai sužaibavęs akimis princas sušuko:

– Ką? Muša?

– O tikrai taip, drįstu pranešti, sere.

– *Muša!* Tave, tokį mažą ir silpną! Paklausyk, dar šiandien ji atsidurs Taueryje. Karalius, mano tėvas...

– Sere, jūs pamirštate, kad ji žemakilmė, o Taueris – didikų kalėjimas.

– Tiesa. Nepagalvojau apie tai. Pamąstysiu, kaip ją nubausti. O ar tėvas gražiai su tavimi elgiasi?

